

Л. М. Потапова

КРОВОСИСНІ КОМАРИ (DIPTERA, CULICIDAE): ПИТАННЯ ЗМІНИ ФАУНИ ПІД ВПЛИВОМ АНТРОПОГЕННОГО ЧИННИКА

Харківська медична академія післядипломної освіти, м. Харків

На території нашої країни здійснюється широка програма перетворення природи. Ці заходи супроводжуються створенням антропогенних ландшафтів, наслідки цих перетворень для тварин можуть бути як позитивними, так і негативними. Зокрема, будівництво водосховищ, ставків, іригаційних систем може збільшити у ряді місць площу виплоду кровосисних комах, у тому числі і комарів. Роль комарів підродини Culicidae у передачі збудників ряду захворювань людини, сільськогосподарських і домашніх тварин безперечна. Вони є переносниками патогенних вірусів, філярій, а також деяких бактерій. З 252 відомих арбовірусів 131 передається комарами. Комарі *C. pipiens* відіграють велику роль у передачі вірусів енцефалітів: японського, Сан-Луї, Західного Нілу, а також вірусів Східного, Західного і Венесуельського енцефаломієліту коней. Комарі комплексу *C. pipiens* беруть участь у поширенні філяріатозів в тропічних і субтропічних країнах Південно-Східної Азії, Африки, Америки. Була доведена можливість зараження *C. pipiens* з Москви і Північного Кавказу личинками *Wuchereria bancrofti* в лабораторних умовах. У Латинській Америці (Мексиці, Бразилії) широке поширення має лихоманка Денге, основними і специфічними переносниками вірусу якої є комарі виду *A. aegypti*, але в ряді районів вірус був виділений і від комарів *C. pipiens*.

Не дивлячись на велику кількість публікацій, що стосуються різних аспектів вивчення кровосисних комарів, до теперішнього часу залишаються актуальними питання дослідження і моніторингу їх регіональної фауни і, зокрема, на значній території Лівобережної України. Це обумовлюється як недостатньою вивченістю видового складу комарів родини Culicidae окремих територій, так і необхідністю моніторингу видового складу фауни і чисельності окремих видів у зв'язку із змінами клімату і характеру землекористування. В результаті наших досліджень було відмічено, що в перші два роки після затоплення водосховищ чисельність кровососів значно знижується. При цьому змінюється і видовий склад. Дослідженнями через 10 років після будівництва водосховища, було з'ясовано, що площа виплоду кровососів збільшилась, що привело до значного підйому чисельності гнусу. Проведені дослідження дозволили з'ясувати деякі закономірності формування фауни кровосисних двокрилих в змінених умовах. Грунтуючись на знанні цих закономірностей, можна прогнозувати зміни умов виплоду кровосисних двокрилих в зоні впливу гідробудівництв, а також обґрунтувати заходи, спрямовані на боротьбу зі гнусом, на захист населення і сільськогосподарських тварин від їх нападу. Планомірне вивчення комарів комплексу *Culex pipiens* L. в Харківській області та в околицях міста Харкова не проводилось. Окремі опубліковані в літературі відомості по цих комарах ґрунтувалися на матеріалах, зібраних переважно в 40-60 роки (Н. С. Прудкіна, 1969, Н. С. Прудкіна, Г. І. Наглова, 1968). Автори вказували, що личинки комарів роду *Culex* зустрічаються в населених пунктах і питома вага їх серед комарів інших видів незначна. В останні 20-30 років до наших досліджень вивчення комарів *C. pipiens* L. на території області та ідентифікація форм цього комплексу не проводилося. Таким чином, питанням зміни фауни кровосисних комарів під впливом антропогенного чинника, вивченню закономірностей її формування і екологічних особливостей кровосисних комарів, приділялося недостатньо уваги. Ці питання вивчені українською слабо і вимагають найсерйознішого їх дослідження на території досліджуваного регіону. Не дивлячись на те, що багато інфекцій і інвазій поширені в тропічних країнах, завіз їх в нашу країну разом з комарами не виключається. Тому вивчення фауни кровосисних комарів, динаміки їх чисельності, активності нападу в різних природних зонах України вкрай необхідне.